

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **R.**, so sídlom v T., IČO: X., zastúpenej advokátskou kanceláriou M., s.r.o., so sídlom v B., IČO: X., proti žalovanému **L. š. p.**, so sídlom v B., IČO: X., **o vydanie nehnuteľností**, vedenej na Okresnom súde Komárno pod sp. zn. 8 C 66/2007, o dovolaní žalobkyne proti uzneseniu Krajského súdu v Nitre z 29. júla 2014 sp. zn. 8 Co 393/2014, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a**.

Žalovanému nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Komárno uznesením z 28. januára 2014 č.k. 8 C 66/2007-927 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobkyňi náhradu trov prvostupňového konania vo výške 4 968,95 € a odvolacieho konania vo výške 1 312,20 €. V odôvodnení poukázal na § 142 ods. 1 O.s.p. a úspech žalobkyne v konaní. Konštatoval, že v danom prípade neboli dané predpoklady pre aplikáciu § 150 ods. 1 O.s.p. a že náhradu trov predstavujúcich odmenu advokáta, ktorý zastupoval v konaní úspešnú žalobkyňu, určil z tarifnej odmeny vychádzajúcej z hodnoty predmetu konania (58 813,14 €) v zmysle § 10 ods. 1 vyhlášky č. 655/2004 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“). V odôvodnení uznesenia podal aj podrobné vysvetlenie výpočtu, ktorým dospel k výsledným výškam náhrady trov konania. Toto uznesenie napadol odvolaním žalovaný.

Krajský súd v Nitre uznesením z 29. júla 2014 sp. zn. 8 Co 393/2014 napadnuté uznesenie zmenil tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobkyni do troch dní náhradu trov konania vo výške 953,37 € na účet jej právneho zástupcu. Žalovanému nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Zmeňujúci výrok odôvodnil tým, že žalobkyňa sa v danej veci podľa zákona č. 161/2005 Z.z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam (ďalej len „zákon č. 161/2005 Z.z.“) domáhala vydania nehnuteľností v katastrálnom území Komárno zapísaných v katastri nehnuteľností na liste vlastníctva č. X. ako parcely č. X., X., X.. Žalobkyňa bola v konaní vo veci samej v plnom rozsahu úspešná a vzniklo jej právo na náhradu trov konania. Trovy prvostupňového aj odvolacieho konania pozostávali z trov právneho zastúpenia. So zreteľom na osobitnú povahu konania, v ktorom sa oprávnená osoba domáha navrátenia vlastníctva podľa zákona č. 161/2005 Z.z., nemožno tarifnú odmenu advokáta určovať spôsobom, akým sa postupuje v typických konaniach, predmetom ktorých sú nehnuteľnosti. Pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby preto odvolací súd (odkloniac sa aj od svojich skorších právnych záverov vyjadrených v predchádzajúcom zrušujúcom uznesení o trovách konania) aplikoval § 11 ods. 1 písm. a/ vyhlášky, teda tarifnú odmenu advokáta určoval nie v závislosti od hodnoty predmetu konania, ale ako jednu trinástinu výpočtového základu tak, akoby hodnotu predmetu konania nebolo možné vyjadriť v peniazoch, alebo by ju bolo možné zistiť len s nepomernými ťažkosťami. V odôvodnení podrobne uviedol, ako postupoval pri výpočte náhrady trov priznanej žalobkyni. Odôvodnil tiež, prečo žalovanému nepriznal náhradu trov odvolacieho konania.

Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podala žalobkyňa dovolanie s tým, že jej bola odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p. a § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p.), v konaní došlo k tzv. inej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.) a napadnuté uznesenie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Za absurdné označil, že ten istý odvolací súd – bez zmeny skutkového alebo právneho stavu – prehodnotil svoje skoršie právne závery, pričom nové závery ani riadne neodôvodnil spôsobom predpokladaným v § 157 ods. 2 O.s.p. Odvolací súd v odôvodnení napadnutého uznesenia poukázal na „zaužívanú právnu prax“, tá je však nejednotná a v mnohých rozhodnutiach sa v obdobných prípadoch vychádzalo z hodnoty predmetu sporu (na preukázanie svojej argumentácie dovolateľka pripojila k dovolaniu viaceré kópie rozhodnutí iných súdov). I keď je zákon č. 161/2005 Z.z. osobitným

zákonom, nie je žiadny dôvod, aby tarifná odmena advokáta nebola určovaná v závislosti od hodnoty predmetu sporu. Odvolacím súdom zvolený postup je protiústavný, prieči sa princípu právnej istoty a je v rozpore s Občianskym súdnym poriadkom a tiež zákonom č. 161/2005 Z.z. Rozhodnutie napadnuté dovolaním je nepreskúmateľné a arbitrárne, založené na nesprávnom právnom posúdení veci. Z týchto dôvodov žiadala, aby dovolací súd napadnuté rozhodnutie buď zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, alebo zmenil (tak, že potvrdí prvostupňové rozhodnutie a prizná jej náhradu trov odvolacieho konania).

Žalovaný sa k dovolaniu písomne nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací [§ 10a ods. 1 O.s.p. (poznámka dovolacieho súdu: v ďalšom texte sa uvádza Občiansky súdny poriadok v znení pred 1. januárom 2015)] po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpená v súlade so zákonom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

1. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v občianskoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011).

Dovolanie má v systéme opravných prostriedkov občianskeho súdneho konania osobitné postavenie. Na rozdiel od odvolania (riadneho opravného prostriedku), ktorým možno napadnúť ešte neprávoplatné rozhodnutie, ide v prípade dovolania o mimoriadny opravný prostriedok, ktorým možno – iba v prípadoch Občianskym súdnym poriadkom výslovne stanovených – napadnúť rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť. Občiansky súdny poriadok vychádza z tejto mimoriadnej povahy dovolania a v nadväznosti na to aj upravuje podmienky, za ktorých je dovolanie prípustné. Najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach túto osobitosť (a mimoriadnosť) dovolania často vysvetľuje

konštatovaním, že dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nie je treťou inštanciou, v ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012).

Z relevantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) musí byť nevyhnutne v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. Vo všeobecnosti pre použitie mimoriadnych opravných prostriedkov platí, že sú prípustné iba vo výnimočných prípadoch. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát vyslovil nezlučiteľnosť mimoriadneho opravného prostriedku s princípom právnej istoty, a konštatoval porušenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo (len) z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci (porovnaj *Roseltrans proti Rusku*, rozsudok z roku 2005). Vo veci *Abdullayev proti Rusku* (rozsudok z roku 2010) ESLP zdôraznil, že v záujme právnej istoty zahrnutej v čl. 6 Dohovoru by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať „nedotknuté“. K ich zrušeniu by preto malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných, hrubých a podstatných väd. Podľa názoru ESLP v žiadnom prípade však za takú vadu nemožno označiť skutočnosť, že na predmet konania existujú dva odlišné právne názory [viď napríklad *Sutyazhnik proti Rusku* (rozsudok z roku 2009) alebo *Bulgakova proti Rusku* (rozsudok z roku 2007)]. Princíp právnej istoty tu môže ustúpiť iba výnimočne, a to za účelom zaistenia opravy základných väd alebo justičných omylov (pozri *Ryabykh proti Rusku*, rozsudok z roku 2003) a napravenia „väd najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“, ale nie z dôvodu právnej čistoty (pozri *Sutyazhnik proti Rusku*, rozsudok z roku 2009).

Pri uplatnení tézy, vyplývajúcej z rozhodnutí ESLP, podľa ktorej rozhodnutia súdov predstavujúce *res iudicata* „majú zostať nedotknuté“, treba prípady možnosti prelomenia záväznosti a nezmeniteľnosti právoplatných rozhodnutí hľadiť ako na výnimky z tejto zásady. Aj Občiansky súdny poriadok upravuje takto podmienky prípustnosti dovolania a prípady, v ktorých možno právoplatné rozhodnutie napadnúť dovolaním, považuje len za výnimku zo zásady jeho záväznosti a nezmeniteľnosti. Právnu úpravu, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých sa môže táto výnimka uplatniť, nemožno v žiadnom prípade vykladať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad.

2. Dovoláním žalobkyne je napadnuté uznesenie. Uznesenia odvolacieho súdu, proti ktorým je prípustné dovolanie, sú uvedené v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. V danom prípade je síce napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm. a/ O.s.p.), ide však o uznesenie odvolacieho súdu o trovách konania, proti ktorému nie je dovolanie prípustné (viď § 239 ods. 3 O.s.p.).

3. V okolnostiach preskúmvanej veci by prípustnosť dovolania žalobkyne zakladala procesná vada konania uvedená v § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný; ak v konaní došlo k niektorej z väd vymenovaných v § 237 O.s.p., možno ním napadnúť aj rozhodnutia, proti ktorým je inak dovolanie neprípustné (viď napríklad R 117/1999, R 34/1995 a tiež rozhodnutia najvyššieho súdu uverejnené v časopise Zo súdnej praxe pod č. 38/1998 a č. 23/1998). Osobitne ale treba zdôrazniť, že pre záver o prípustnosti dovolania v zmysle § 237 O.s.p. nie je významný subjektívny názor účastníka konania tvrdiaceho, že došlo k vade vymenovanej v tomto ustanovení; rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

3.1. Vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. neboli v dovolaní namietané a v dovolacom konaní ich existencia ani nevyšla najavo. Prípustnosť dovolania žalobkyne preto z týchto ustanovení nemožno vyvodiť.

3.2. Dovolateľka namieta, že v konaní jej bola odňatá možnosť pred súdom konať. Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie taký procesne nesprávny postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka konania, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. O procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom,

prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva [v zmysle § 18 O.s.p. majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv – vid' napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 O.s.p.), nazerať do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O.s.p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 O.s.p.), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 O.s.p.), na to, aby mu bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O.s.p.)].

3.3. Žalobkyňa tvrdí, že k predmetnej procesnej vade došlo v dôsledku nesprávnej aplikácie ustanovenia § 11 ods. 1 písm. a/ vyhlášky, hoci správne malo byť rozhodované podľa § 10 ods. 1 vyhlášky.

Najvyšší súd už v rozhodnutí publikovanom pod R 125/1999 uviedol, že prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. nemožno extenzívne vykladať v súvislosti s postupom súdu vtedy, ak ide o faktickú meritórnú rozhodovaciu činnosť súdu. Postupom súdu je len jeho faktická (ne)činnosť, teda procedúra prejednávania veci (porovnaj rozhodnutie najvyššieho súdu z 10. októbra 2012 sp. zn. 6 Cdo 90/2012, 91/2012), ktorá predchádza vydaniu konečného rozhodnutia a ktorá má za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka konania a zmarenie možnosti jeho aktívnej účasti na konaní. „Za odňatie možnosti konať pred súdom nemožno považovať rozhodnutie, ako výsledok vecnej rozhodovacej činnosti súdu ...“ (vid' uznesenie najvyššieho súdu z 11. júla 2012 sp. zn. 5 Cdo 201/2011). Postupom súdu sa teda môže rozumieť iba samotný priebeh konania, spôsob vedenia konania či procesu, jednotlivé procesné úkony súdu, jeho faktická činnosť alebo nečinnosť, nie však rozhodovací akt súdu.

Predmetná dovolacia námietka sa netýka procesného postupu súdu v konaní, ale riešenia právnych otázok významných pre rozhodnutie o trovách konania, teda ich právneho posúdenia. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Právnym posúdením veci, v rámci ktorého súd na zistený skutkový stav

aplikuje hmotnoprávny alebo procesný predpis, sa nezakladá procesná vada konania v zmysle § 237 O.s.p.

Nesprávne právne posúdenie veci je najvyšším súdom považované za relevantný dovolací dôvod (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), ktorým možno úspešne odôvodniť (len) procesne prípustné dovolanie; zároveň je zastávaný názor, že nesprávne právne posúdenie veci súdmi nižších stupňov nezakladá procesnú prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. (porovnaj tiež R 54/20102 a viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 1 Cdo 62/2010, sp. zn. 2 Cdo 97/2010, sp. zn. 3 Cdo 53/2011, sp. zn. 4 Cdo 68/2011, sp. zn. 5 Cdo 44/2011, sp. zn. 6 Cdo 41/2011 a sp. zn. 7 Cdo 26/2010).

Dovolací súd preto uzatvára, že ak by aj bola (prípadne) opodstatnená predmetná námietka žalobkyne o tom, že odvolací súd použil ustanovenie vyhlášky, ktoré použiť nemal (resp. nepoužil ustanovenie, ktoré mal aplikovať), nezakladalo by to prípustnosť jej dovolania. Skutočnosť, že odvolací súd prehodnotil svoje skoršie právne závery, ktoré vyjadril v (prvšom) zrušujúcom uznesení, na tom nič nemení – odvolací súd pri opätovnom predložení veci nebol týmito skoršími závermi viazaný.

3.4. Podľa presvedčenia žalobkyne jej bola odňatá možnosť pred súdom konať aj v dôsledku toho, že – ako tvrdí – napadnuté uznesenie odvolacieho súdu nemá náležitosti v zmysle § 157 ods. 2 O.s.p., najmä nie je dostatočne odôvodnené. Tieto nedostatky zakladajú nepreskúmateľnosť napadnutého rozhodnutia, ktorú žalobkyňa považuje za vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Nepreskúmateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu je ale judikatúrou najvyššieho súdu (vid' R 111/1998) považovaná (len) za tzv. inú vadu konania, teda nie za procesnú vadu konania uvedenú v § 237 písm. f/ O.s.p. Podľa presvedčenia dovolacieho súdu je názor zaujatý v uvedenom judikáte plne opodstatnený aj v prejednávanej veci a nie je dôvod odkloniť sa od tohto judikátu. Takáto právna kvalifikácia nepreskúmateľnosti vyplýva aj z ďalších rozhodnutí najvyššieho súdu (porovnaj napríklad sp. zn. 1 Cdo 140/2009, 1 Cdo 181/2010, 2 MCdo 18/2008, 2 Cdo 83/2010, 4 Cdo 310/2009, 5 Cdo 290/2008, 5 Cdo 216/2010, 6 Cdo 25/2012, 7 Cdo 52/2011, 7 Cdo 109/2011, resp. 1 ECdo 10/2014).

Správnosť takéhoto nazerania na problematiku nepreskúmateľnosti a jej dôsledkov potvrdzujú tiež viaceré rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) o sťažnostiach proti tým rozhodnutiam najvyššieho súdu, ktoré zotrvali na právnych záveroch vyjadrených v R 111/1998 (viď rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 184/2010, III. ÚS 184/2011, I. ÚS 264/2011, I. ÚS 141/2011, IV. ÚS 481/2011, III. ÚS 148/2012, IV. ÚS 481/2011, IV. ÚS 208/2012, IV. ÚS 90/2013). Dovolací súd osobitne poukazuje na to, že ústavný súd v náleze z 30. januára 2013 sp. zn. III. ÚS 551/2012 konštatoval, že „sa väčšinovým názorom svojich senátov priklonil k tej judikatúre najvyššieho súdu, ktorá prijala záver, že nedostatok riadneho odôvodnenia rozsudku nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p., ale len tzv. inú vadu konania podľa § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.“. Ústavný súd v uznesení z 27. marca 2014 sp. zn. IV. ÚS 196/2014 zotrval „na opakovane vyslovenom závere (napr. IV. ÚS 481/2011, IV. ÚS 499/2011, IV. ÚS 161/2012) o ústavnej udržateľnosti názoru najvyššieho súdu, podľa ktorého prípadný nedostatok riadneho odôvodnenia dovolaním napadnutého rozhodnutia, nedostatočne zistený skutkový stav alebo nesprávne právne posúdenie veci nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p.“. Ústavný súd v uznesení zo 14. januára 2015 sp. zn. III. ÚS 1/2015 konštatoval, že najvyšší súd v súlade so svojou stabilnou „dovolacou“ judikatúrou náležite zdôvodnil, prečo nedostatočné odôvodnenie odvolacieho rozhodnutia nezakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. Postoj najvyššieho súdu v tejto otázke nesignalizuje arbitrárnosť či zjavnú neodôvodnenosť, a to hlavne s ohľadom na povahu dovolacieho konania ako mimoriadneho opravného konania, ktorým sa preskúmava právoplatné rozhodnutie a zasahuje sa ním do nastoleného stavu právnej istoty účastníkov konania.

I keby dovolaním napadnuté uznesenie odvolacieho súdu bolo prípadne nepreskúmateľné (dovolací súd sa touto otázkou nezaoberal), nemohlo by to založiť prípustnosť dovolania žalobkyne.

4. Vzhľadom na to, že prípustnosť dovolania žalobkyne nevyplýva z § 239 O.s.p., nepotvrdila sa existencia vady dovolateľkou tvrdenej (§ 237 písm. f/ O.s.p.) a v dovolacom konaní nevyšli najavo ďalšie vady konania uvedené v § 237 O.s.p., najvyšší súd odmietol jej dovolanie podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p.

5. V dovolacom konaní úspešnému žalovanému vzniklo právo na náhradu trov dovolacieho konania proti žalobkyne, ktorá úspech nemala (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení

s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd nepriznal žalovanému náhradu trov dovolacieho konania, lebo nepodal návrh na priznanie tejto náhrady (§ 151 ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e: Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 23. júla 2015

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková